

METODICKÉ LISTY VZDELÁVANIE O HOLOKAUSTE 2012

VZDELÁVANIE NA AUTENTICKOM MIESTE

Dokumentačné stredisko holokaustu (DSH) pripravilo v spolupráci so Židovským komunitným múzeom v Bratislave a troma pedagógmi ďalšie metodické listy – vzorové hodiny, ktoré predstavujú inšpiráciu, ale aj jeden z možných postupov práce so žiakmi. Venujú sa problematike vzdelávania žiakov priamo na autentickom mieste – v tomto konkrétnom prípade v bratislavskej synagóge na Heydukovej ulici, kde je od júna 2012 na prvom poschodí sprístupnená expozícia Židovského komunitného múzea (www.synagogue.sk) mapujúca dejiny bratislavskej židovskej komunity od najstarších zmienok o jej prítomnosti v priestore mesta až po súčasnosť. Expozícia múzea je na vysokej profesionálnej úrovni a obsahuje unikátne predmety približujúce každodenný i sviatočný život komunity v Bratislave, jej vzťahy s okolitou majoritou, kultúru, hodnoty a osudy.

Koncepcia expozície korešponduje s najnovšími trendami vo vzdelávaní o holokauste, a preto DSH uvítalo možnosť spolupráce so Židovským komunitným múzeom a využitia jej potenciálu na prípravu nových materiálov pre učiteľov v podobe týchto metodických listov. Jedna zo zásad súčasného vzdelávania o holokauste zdôrazňuje kontextualizáciu osudov židov počas holokaustu a Druhej svetovej vojny tak, aby žiaci získali predstavu o živote židovskej komunity pred holokaustom – v jej pestrosti a rôznorodosti, ako aj o rozličných osudoch židov počas vojny a po jej skončení. Expozícia Židovského komunitného múzea takýto prístup umožňuje. Táto skutočnosť sa odzrkadľuje v jednotlivých metodických listoch, v ktorých dve autorky (Ľudmila Hladká, Adelaide Mezeiová) a jeden autor (Slavomír Lesňák) vybrali pre svoje učebné predmety (dejepis, náuka o spoločnosti a slovenský jazyk a literatúra) relevantné postupy, ako využiť pobyt v expozícii múzea na vzdelávanie svojich žiakov. Tým, že múzeum bratislavskej židovskej komunity sa nachádza na autentickom mieste – v synagóge, ktorá dodnes slúži svojmu pôvodnému účelu, predstavuje výrazné synergické miesto.

Návšteva autentických miest, akým je aj synagóga na Heydukovej ulici v Bratislave, predstavuje špeciálnu vzdelávaciu skúsenosť a príležitosť. Má jedinečnú atmosféru, ktorá môže vzbudiť nový záujem študentov o poznatky prostredníctvom emotívnych zážitkov a vnemov.

Pedagóg si musí byť vedomý tejto skutočnosti a podľa toho plánovať štruktúru a prácu počas návštevy autentického miesta. Musí mať zadané jasne ciele návštevy: ako doplní, ozvláštni a rozšíri jeho prácu so žiakmi v triede. Zdôrazňujeme, že návšteva – exkurzia na autentické, ale aj neautentické miesta vyžaduje serióznu prípravu pedagóga aj žiakov, aktívnu účasť žiakov počas exkurzie a spoločnú alebo individuálnu zhrňujúcu aktivitu po návšteve.

Pedagóg musí mať jasnú predstavu, akým spôsobom chce včleniť exkurziu do kontextu vyučovania a práce s konkrétnou triedou. Žiaci majú počas exkurzie príležitosť študovať originálne artefakty autentického miesta, čo ponúka ich priame prepojenie s ľuďmi v minulosti a môže stimulovať záujem žiakov a motivovať ich k ďalšiemu štúdiu. Pedagóg musí byť pripravený na to, že exkurzia vyvolá v triede aj nové historické, etické a morálne úvahy a otázky. Keďže väčšina študentov nie je zvyknutá učiť sa na autentických miestach, môžu im chýbať potrebné schopnosti a zručnosti. Učiteľ s touto skutočnosťou musí počítať a so žiakmi pracovať tak, aby boli schopní vedomosti získané v triede aplikovať, resp. ďalej využívať priamo počas exkurzie.

Úloha pedagóga počas návštevy autentického miesta by mala byť aktívna, mal by byť pripravený komunikovať so žiakmi a povzbudzovať ich k otázkam. Počas exkurzie by pedagóg mal vytvoriť priestor na krátke zastavenie a zhrnutie doterajších vnemov a snažiť sa o vytvorenie atmosféry na otvorené reflexie študentov.

Po návrate by mal učiteľ zvoliť vhodný spôsob aj formu, aby žiaci mali priestor reflektovať zážitky a poznatky z návštevy autentického miesta. Počas spoločnej diskusie v triede by mali žiaci umiestniť svoje zážitky, vedomosti a prežité emócie do širšieho rámca výuky. Nakoniec by mal pedagóg vhodne zvolenou formou aktivity povzbudiť žiakov k prezentácii názorov, komentárov a poznatkov vyvolaných exkurziou pred širším auditóriom – v škole, resp. v lokalite, kde sa škola nachádza.

Metodické listy 2012 nadväzujú na aktuálne trendy vo vzdelávaní o holokauste, resp. širšie o ľudských právach. Prinášajú praktické príklady pre vzdelávanie na autentických miestach. Židovské komunitné múzeum umiestnené v synagóge na Heydukovej ulici v Bratislave ponúka takúto možnosť nielen pre učiteľov bratislavských škôl, ale aj pre učiteľov z celého Slovenska, keďže je bežnou praxou, že v rámci letných mesiacov absolvujú títo so svojimi žiakmi poznávacie exkurzie do hlavného mesta – Bratislavy.

PhDr. Monika Vrzgulová, CSc.
Riaditeľka DSH

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA,
VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

DOKUMENTAČNÉ STREDISKO HOLOKAUSTU

synagoga
bratislava

PÍSMO SVETA

ADELAIDE MEZEIOVÁ

Určené: Žiaci SŠ

Čas: 45 minút

Téma: Písma sveta

Ciele: Porovnanie rôznych písmen v abecedných systémoch, podpora kreativity a predstavivosti

Metódy: Čítanie s porozumením, analýza, syntéza, komparácia

Pomôcky: Vystavené exponáty

Organizačná časť:

Prezretie časti expozície o náboženskom živote komunity

Motivácia:

Písma sveta – porozumenie a predstava cudzieho písma

Motivačné a pracovné pomocné texty:

Hebrejské písmo

Alef je prvé písmeno hebrejského písma. Zároveň je to aj prvé písmeno príbuzného fenického písma. Ekvivalentom v príbuznom arabskom písme je písmeno alif a v sýrskom álaf. Je príbuzné s gréckym písmenom alfa, ktoré sa vyvinulo z fenického alefu, a ktoré je naopak predkom písmena A z latinky a písmena A z cyriliky. Predpokladá sa, že samotný alef sa vyvinul zo západosemitského výrazu pre „vola“ a jeho podoba že vznikla z protosinajského písmena odvodeného z egyptského hieroglyfu pre hlavu vola.

יהוה

Toto slovo (tzv. tetragram) je zložené z hlások י (jod) ה (he) ו (vav) a ה (he), resp. JHVH. Je to vlastné meno Boha izraelského národa. Jeho presný význam ani výslovnosť nie sú známe. Podľa niektorých výkladov ide o tvar 3. osoby slovesa hah (הוה stať sa, byť), znamená teda „pôsobí, že sa stane“. V prekladoch Biblie sa však používajú aj iné pomenovania, ako napr. „Pán“, „Hospodin“, „Zvrchovaný Pán“, „Stvoriteľ“, „Otec“, „Všemohúci Boh“, „Najvyšší“, „Pán zástupov“ a iné. Ale osobu Boha jedinečným spôsobom reprezentuje práve jeho vlastné meno, teda „pôsobí, aby sa stalo to, čo si predsavzal“ (pozri Žalm 83,18). Samohlásky sa v hebrejčine nepíšu, ale možno ich zaznačiť systémom bodiek a čiarok, ktorému hovoríme vokalizácia.

Pracovná časť

Samostatná úloha:

1. Nájdite na vystavených predmetoch zobrazenie Božieho mena.
2. Charakterizujte predmety, na ktorých je meno napísané – sakrálné alebo profánne použitie.
3. Charakterizujte samotný nápis – umiestnenie nápisu, okolie nápisu, veľkosť nápisu.

Skupinová práca:

1. Porovnajcie písanie z hľadiska frekvencie, ozdobnosti, významu použitia predmetu, na ktorom je napísané.
2. Pracujte s obrázkom písmena alef. Porovnajcie písanie prvého písmena hebrejskej, latinskej abecedy a hlaholiky.

3. Hebrejské zápisy treba čítať zprava doľava. Pozorne sa pozrite po expozícii. Pripomína v nej niečo písanie hebrejčinou?
(Odpoveď: usporiadanie výstavy, postup po jednotlivých exponátoch je tiež zprava doľava)
4. Pozrite si hebrejskú abecedu. Prepíšte do hebrejčiny svoje krstné meno.

Prepis	Písmeno slova	Na konci slova	Názov písmena	Pôvodný význam	Číselná hodnota
—	א		alef	býk	1
b, v	ב		bet	dom	2
g	ג		gimel	ťava	3
d	ד		dalet	dvere	4
h	ה		he	—	5
v	ו		vav	klinec	6
z	ז		zajin	zbraň	7
ch	ח		chet	plot	8
t	ט		tet	—	9
j	י		jod	ruka	10
k, ch	כ	ך	kaf	dlaň	20
l	ל		lamed	učiť sa	30
m	מ	ם	mem	voda	40
n	נ	ן	nun	had	50
s	ס		samech	ryba	60
—	ע		ajin	oko	70
p, f	פ	ף	pe	ústa	80
c	צ	ץ	cade	kotva	90
k	ק		kof	ucho ihly	100
r	ר		reš	hlava	200
š, s	ש		šin	zub	300
t	ת		tav	znak	400

5. Pomocou hebrejskej abecedy sa pokúste prečítať nápis na parochete (opona na svätostánok – 1) a nájsť v ňom vlastné mená (osôb, miest...).
- „Koruna Tóry. Toto darovali vážený pán Joel Neumann, nech jeho svetlo svieti, s jeho manželkou pani Riklou, nech žije, zo svätej obce Svätý Jur a vážený pán Ješajahu Markstein s jeho manželkou pani Rivkou, nech žije. 666 podľa malého počtu.“

Domáca úloha:

Nájdite v dostupných zdrojoch arabskú abecedu a azbuku. Porovnajcie tvar ich písmen s hebrejskou abecedou a latinkou. Vyvodte záver, či sa písmená v niečom podobajú, alebo sú úplne odlišné a pokúste sa formulovať dôvody podobnosti alebo rozdielnosti.

PÍ SOMNÉ ÚTVARY HOVOROVÉHO ŠTÝLU I.

ADELAIDE MEZEIOVÁ

Určené: Žiaci ZŠ a SŠ

Čas: 45 minút

Téma: Písomné útvary hovorového štýlu

Ciele: Porovnanie krátkych útvarov navzájom, porovnanie hovorových a administratívnych útvarov

Metódy: Čítanie s porozumením, analýza, syntéza, komparácia

Pomôcky: Vystavené exponáty, pracovný list

Organizačná časť: Prezretie časti expozície o rodinnom živote

Motivácia: Etapy v živote človeka

Otázky a úlohy:

1. Vymenujte dôležité etapy/medzníky v živote človeka.
2. Pomenujte slávnostné udalosti, ktoré sa s týmito medzníkmi spájajú.

Práca v skupinách

Vypracovanie úloh, dopĺňanie pracovného listu.

- A skupina**
1. Identifikujte prvý písomný dokument vo vitríne.
 2. O akej udalosti hovorí?
 3. Na aké základné otázky odpovedá?
 4. Má dokument znaky hovorového alebo administratívneho štýlu? Zdôvodnite.

- B skupina**
1. Identifikujte fotografiu vo vitríne (bar micva)
 2. K akej udalosti sa viaže?
 3. Nájdite paralelnú udalosť u nežidovských občanov.
 4. Pomenujte spoločné a rozdielne znaky u oboch skupín obyvateľstva.

- C skupina** Rovnaké úlohy ako B. k inej fotografii (svadba)

- D skupina**
1. Prečítajte si texty na pohľadniciach. Rozlíšte formálne časti pohľadnice.
 2. Vyjadrite jednou vetou obsah/tému pohľadníc.
 3. Nájdite a pomenujte znaky hovorového štýlu.
 4. Pomenujte rozdiely medzi súkromným listom a pohľadnicou
 - a) forma,
 - b) obsah.

Prezentácia práce skupín

Celkové vyplnenie pracovného listu

PÍSMENNÉ ÚTVARY HOVOROVÉHO ŠTÝLU II.

ADELAIDE MEZEIOVÁ

Určené: Žiaci ZŠ a SŠ

Čas: 45 minút

Téma: Písomné útvary hovorového štýlu

Ciele: Porozumenie čítaného textu, aktualizácia literárneho textu, symbolika textu v súvislosti s témou holokaustu

Metódy: Čítanie s porozumením, analýza, syntéza, komparácia

Pomôcky: Vystavené exponáty, (detská kniha – Čin-čin, svetřík, obraz, zvukovo-obrazový záznam) pracovné listy

Organizačná časť

Prezretie časti expozície o holokauste

Metódy:

Pojmová mapa, brainstorming

Motivácia :

Evokovať pocity z textu a témy súboru exponátov

Úlohy:

1. Pomenujte tému textu. Vytvorte pojmovú mapu k téme (pracovný list – schéma).
 2. Na akú udalosť nadväzuje daná kapitola?
 3. Charakterizujte postavy.
 4. Vypíšte pocity, ktoré jednotlivé postavy prežívali.
 5. Predstavte si, že sa musíte s rodičmi lúčiť vy. Aké by boli vaše pocity?
 6. Predstavte si, že neviete, kedy sa stretnete so svojimi priateľmi. Aké by boli vaše pocity?
- Porovnajte s predchádzajúcimi bodmi (4 a 5).

Pracovná časť

1. Prezrite si exponáty vo vitríne, ktoré sú venované holokaustu. Pomenujte spoločný prvok.
(detský vek – detská kniha, svetřík)
2. Vysvetlite symboliku úryvku z detskej knihy od Ľudmily Podjavorinskej. (Názov kapitoly Lúčenie, odchod z domu)
3. Nájdite v texte úryvku tie slová/vety, ktoré možno priamo použiť na situáciu odchodu židov¹ do transportu.
Idem, idem na koniec až sveta kdes;

(posledná strofa)
–Tak sa oni rozlúčili
až sa všetci rozplakali,
plakali a plakali,
až im srdcia pukali
4. Vypočujte si časť svedectva o odchode židov do transportu. Porovnajte pocity svedka, vaše pocity, z motivačnej časti, pocity vyplývajúce z textu.

¹ Písanie písmena Ž/ž v slove Ž/žid povoľuje slovenský pravopis oboma spôsobmi – podľa významu: Žid – príslušník etnickej skupiny, národa; žid – príslušník náboženskej, kultúrnej skupiny. Pre potreby metodických listov sme zvolili písanie s malým začiatčným písmenom.

PRACOVNÝ LIST – PÍŠOMNÉ ÚTVARY HOVOROVÉHO ŠTÝLU I. a II.

ADELAIDE MEZEIOVÁ

Vpíšte slová, ktoré súvisia s pojmom „lúčenie“:

	Téma	

Do tabuľky doplňte pocity – z textu, vaše, svedka (motivačná časť úlohy 4 – 5, pracovná časť 4)

Text	Žiak	Svedok

Práca s textom (úloha motivačná časť 1)

Téma

Udalosť, ktorá predchádza kapitole Lúčenie (úloha motivačná časť 2)

Postavy (úloha pracovná časť 3)

Meno			
Charakteristika			

Odpovede Pracovná časť úlohy 1 – 3

PRACOVNÝ LIST – PÍSMENNÉ ÚTVARY HOVOROVÉHO ŠTÝLU I. a II.

	Hovorový štýl	Administratívny štýl
Štýlová vrstva jazyka		
Štylisticky príznačné slová (vymenujte skupiny slov)		
Syntaktická stránka (druhy viet podľa zloženia, členitosti, modálnosti)		
Slovná zásoba (variabilnosť)		
Útvary		

Vo vitrínach sa nachádzajú nasledujúce písomné dokumenty:

Na fotografiách môžeme identifikovať nasledujúce slávnostné udalosti:

SLÁVNOSŤ		
UDALOSŤ	Židovská komunita	Nežidovská komunita

Práca s fotografiou 1

Práca s fotografiou 2

Práca s dokumentom 1

Práca s dokumentom 2

Samostatná úloha

Napíšte šifrovanú správu o pobyte v zahraničí

SPOZNÁVANIE ŽIDOVSKÉJ KOMUNITY V BRATISLAVE POMOCOU NÁVŠTEVY SYNAGÓGY

ĽUDMILA HLADKÁ

Určené: Žiakom 5. – 8. ročníka ZŠ alebo 1. – 3. ročníka osemročných gymnázií
Téma: Život židov v Bratislave
Ciele: Pomocou expozície v synagóge si priblížiť históriu a kultúru židov v Bratislave
Metódy: Návšteva múzea, riadený rozhovor, samostatná práca, práca s textom, využitie exponátov, tvorivé písanie, diskusia

Štruktúra vyučovania v múzeu:

Otázky: Poznáte niektoré židovské pamiatky v Bratislave?
Stretli ste sa už so židovským náboženstvom, čo o ňom viete?

Ciel: Spoznávanie rôznorodosti kultúr a náboženstiev obyvateľov historickej aj súčasnej Bratislavy

Nové učivo:

1. časť: Príprava na návštevu múzea (1 vyučovací hodina)

- Učiteľ so žiakmi preberie učivo o rozdelení svetových náboženstiev (učebnica dejepisu pre 5. ročník ZŠ), v prípade starších žiakov zopakuje
- V rámci výkladu vysvetlí (zopakuje) základné pojmy judaizmu
- Ako súčasť prípravy na návštevu synagógy upozorní žiakov, ako sa majú v priestoroch synagógy správať

2. časť: Návšteva múzea (1 vyučovací hodina)

Návšteva múzea je rozdelená na niekoľko častí podľa toho, akej téme sa žiac venujú a v ktorej časti synagógy sa nachádzajú.

Téma: PRVÉ KROKY V SYNAGÓGE

1. Čo je to jarmulka?

Žiaci sa presunú do hlavného modlitebného priestoru synagógy a posadia sa. Popri vnímaní nového priestoru si najprv vysvetlia, prečo chlapci vstupujú do tohto priestoru s jarmulkou (kipou) na hlave.

Motivačné otázky:

- Poznáte židovskú pokrývku hlavy?
- Viete kto a prečo ju nosí?
- Na čo môže slúžiť pokrývka hlavy v jednotlivých národoch, kultúrach alebo náboženstvách?
- Poznáte iné znaky oblečenia ortodoxných židov?

Pokrývka hlavy u židovských mužov a chlapcov sa nazýva po hebrejsky kipa – kippah alebo v našej oblasti aj jarmulka. Jarmulka má symbolizovať úctu k Bohu počas modlitby, ale niektorí židia ju nosia stále. Má veľmi veľa podôb a vzorov, často si ju vyrábajú chlapci alebo ich rodinní príslušníci sami a zvolia vzor, ktorý vystihuje nositeľa.

2. Čo zdobí synagógu?

Žiaci dostanú pracovné listy, do ktorých si podľa inštrukcií zakreslia výzdobu okien v synagóge. Potom postupne pomocou otázok a odpovedí zistia, čo je pre výzdobu tohto priestoru typické.

Motivačné otázky:

- Ako sú ozdobené okná v synagóge?
- Vidíte niekde na oknách alebo stenách obrazy Boha alebo ľudí?
- Je výzdoba v synagóge bohatá, alebo jednoduchá?

Vďaka otázkam a odpovediam žiaci zistia, že na výzdobu synagógy sa nevyužívajú obrazy ľudí ani Boha, ale najmä geometrické tvary, prípadne ornamenty a rastlinné vzory. Výzdoba nemusí byť vždy taká jednoduchá, existujú aj bohato zdobené synagógy, jednoduchosť tejto stavby je zapríčinená aj módou v dobe, v ktorej vznikla – dvadsiate roky 20. storočia – kubizmus.

Téma: ŽIDIA V BRATISLAVE

Židia boli na území dnešnej Bratislavy pravdepodobne už od rímskych čias, ale písomne doložený je ich výskyt na území nášho mesta až od 11. storočia. Spočiatku bývali v meste a mali pravdepodobne rovnoprávne postavenie s ostatnými obyvateľmi mesta. Toto dokazujú ako archeologické nálezy v oblasti Panskej a Klobučníckej ulice, tak aj písomné dokumenty. Jedným z nich je aj spomienka židovského obyvateľstva v mestských privilégiách udelených mestu posledným arpádovským panovníkom Ondrejom III. v roku 1291. Popri rôznych výsadách a finančných výhodách pre mešťanov sa v tejto listine spomína aj „*rovnoprávnosť židov s ostatnými mešťanmi*“.

Od 13. storočia sú židia z mesta postupne vytláčaní, až sú nakoniec po bitke pri Moháči (1526) z územia Bratislavy úplne vyhnaní. V ďalšom storočí sa židovské obyvateľstvo postupne obnovuje, avšak už so sídlom mimo hradbami obohraného mesta – v Podhradí (okolie Židovskej ulice) a na Zuckermantli (okolie Žižkovej ulice).

Pre zoznámenie sa s touto témou sa žiaci presunú do priestorov expozície. Tam si najprv spoločne prečítajú v pracovnom liste úvod k téme a s pomocou lektora/učiteľa vyplnia informácie o mestských privilégiách.

3. Život židov v Bratislave

Podľa pokynov v pracovnom liste žiaci ďalej samostatne nachádzajú informácie, ktoré doplnia do grafickej predlohy. Hľadané slová sú:

1. geto, 2. Podhradie a Zuckermandel, 3. kehila, 4. rabín, 5. ješiva a primarschule

Po doplnení pracovného listu si ho žiaci spolu s učiteľom skontrolujú a diskutujú na danú tému.

Motivačné otázky:

- Prečo boli židia vyčlenení zo života v meste?
- Aké zamestnania mohli vykonávať?
- Boli znevýhodnení oproti mestskému obyvateľstvu?

Žiaci sa spolu s učiteľom/lektorom snažia nájsť odpovede na tieto otázky.

Základné informácie k diskusii: Židia boli až do 19. storočia pre svoje vierovyznanie vyčlenení zo spoločnosti mešťanov. Ženili sa iba medzi sebou, navštevovali svoje školy a synagógy. Väčšinou sa živili obchodom, čiastočne remeslom. Boli aj výborní hudobníci a lekári. Oproti mestskému obyvateľstvu museli platiť vyššie dane, až do konca 18. storočia nosiť na odeve označenie (žlté označenie na odeve, žltá stuha na čepci) a mali obmedzený pohyb mimo geta. Tieto obmedzenia sa postupne v 19. storočí rušia, opäť sa zavádzajú až počas druhej svetovej vojny.

Téma: ŽIDOVSKÁ KULTÚRA

Žiaci sa v rámci tejto témy zoznámia so základnými pojmami a predmetmi, ktoré vidia v expozícii. Najprv sa sami počas 5. minút poprechádzajú, pozrú si exponáty a zodpovedajú 4. úlohu.

4. Nájdí a nakresli alebo opíš jeden predmet, ktorý poznáš, o ktorom vieš niečo povedať.

Po uplynutí stanoveného času žiaci nahlas odpovedajú na túto otázku a povedia, kde sa s akým predmetom už stretli.

Súčasťou učiva dejepisu pre piaty ročník je aj téma „Náboženstvo je uctievanie Boha“, kde sa žiaci venujú jednotlivým náboženstvám. V tomto učive sa stretávajú aj s vyobrazením sedemramenného židovského svietnika – menor, ktorý by mohli medzi vystavenými predmetmi spoznať.

5. Prečo má svietnik 9 ramien?

Učiteľ/lektor žiakov upozorní na svietnik s deviatimi ramenami. Vyzve žiakov, aby sa rozdelili do trojčlenných skupín a v trojici skúsili vymyslieť dôvod/príbeh, prečo má svietnik 9 ramien. Po uplynutí dohodnutého času (5 minút) jednotlivé skupiny povedia alebo prečítajú svoje príbehy. Nakoniec lektor vysvetlí pôvod a význam svietnika chanukia.

Chanukia sa používa na Sviatok svetiel – chanuka, ktorý sa slávi v decembri – podľa židovského kalendára v mesiaci kislev. (Niekdedy sa prekrýva s kresťanskými Vianocami.) Židia oslavujú víťazstvo Makabejcov nad sýrsko-gréckym kráľom Antiochusom Epifanesom IV. v roku 167 pred n. l. Víťazstvom oslobodili krajinu od cudzej nadvlády a získali späť centrum židovského náboženstva – jeruzalemský chrám. Ten začali čistiť a keď v ňom zapálili svietnik s večným svetlom, zistili, že posvätný olej majú už iba na jeden deň. Výroba nového oleja trvala 8 dní, počas ktorých však malé množstvo oleja zázrakom vydržalo a svietnik s večným svetlom nevyhasol. Na pamiatku tohto zázraku sa zapaluje počas ôsmich dní postupne 8 sviec, deviata slúži ako tzv. šames – sluha, od ktorého sa sviece odpaľujú.

6. Predmety a pojmy židovskej kultúry a náboženstva

Žiaci sa aj v bežnom živote môžu často stretnúť s výrazmi, ktoré pochádzajú zo židovskej kultúry. Na priblíženie týchto pojmov si spoločne s lektorom vyplnia tajničku. Tajnička okrem toho obsahuje informácie o judaizme, ktoré sú obsiahnuté v učive o náboženstvách v učebnici piateho ročníka. Každý z pojmov v tajničke poskytuje možnosť diskusie na danú tému.

Riešenie tajničky:

1. Sviatok svetiel – chanuka
2. Sviatok, ktorý sa slávi každý týždeň v sobotu – sabat
3. Päť kníh Mojžišových a nariadené zákony so základnou náukou o náboženskom živote – Tóra
4. Náboženstvo židov – judaizmus
5. Zbierka náboženských a morálnych textov – Talmud
6. Druh pečiva vyrábaného bez kvásku – maces
7. Rituálne bezchybné čisté jedlo pripravené podľa židovských predpisov – košer
8. Titul egyptského vládcu počas staroveku – faraón
9. Sedemramenný svietnik – menora
10. Náboženský jazyk a oficiálny jazyk štátu Izrael – hebrejčina

Riešením tajničky je meno známeho bratislavského rabína Chatama Sofera.

Poslednou úlohou pre žiakov je nájsť v expozícii informácie o Chatamovi Soferovi a vystavené exponáty, ktoré sa týkajú jeho osobnosti. Po skončení programu výučby si žiaci môžu ešte individuálne pozrieť expozíciu.

Záver:

- Rôznorodosť spoločnosti v Bratislave v minulosti aj dnes
- Interakcia rôznych kultúr a náboženstiev v stredoeurópskom priestore
- Tolerancia rôznych náboženstiev a národností

Domáca úloha:

Zakresliť do mapy Bratislavy miesta, ktoré súvisia s históriou a súčasnosťou židovského obyvateľstva v Bratislave

POUŽITÁ LITERATÚRA:

VIŠVÁDER, F.: Kniha kráľov. Panovníci v dejinách Slovenska a Slovákov. Bratislava: Kleio 1998.

SALNER, P. a kol.: Židia v Bratislave. Bratislava: Zing Print 1997.

DANIŠ, M. – KRATOCHVÍL, V.: Stretnutie s minulosťou. Dejepis pre piaty ročník ZŠ. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana 2004.

DANIŠ, M., KRATOCHVÍL, V.: Denník z pátrania po minulosti. Dejepis pre piaty ročník ZŠ. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana 1999.

<http://www.uzzno.sk/chanuka> 30. 10. 2012.

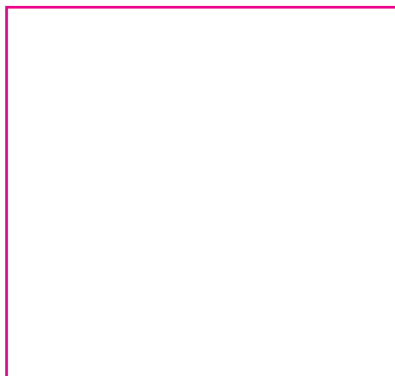
DSH

PRACOVNÝ LIST – NA NÁVŠTEVE SYNAGÓGY

ĽUDMILA HLADKÁ

Synagóga je miesto, kde sa konajú židovské bohoslužby a stretnutia pri rôznych príležitostiach. Počas jej návštevy sa dozvieš všeličo o židovskej kultúre, náboženstve aj každodennom živote.

Do rámkov si zakresli výzdobu, ktorú vidíš na oknách v synagóge.

Podľa výkladu si zapíš, akou výzdobou sú typické synagógy:

.....

ŽIDIA V BRATISLAVE

Židia žili na území dnešnej Bratislavy už od doby, keď sem siahali hranice Rímskej ríše – Limes Romanus (približne od začiatku nášho letopočtu). Dokazujú to viaceré pamiatky, či už archeologické alebo písomné. Z písomných treba spomenúť aj jednu z najvýznamnejších listín – udelenie mestských privilégií mestu Posonium – stredovekej Bratislave.

- Vieš, ktorý panovník takúto listinu vydal?
- A v ktorom roku?

Bol to posledný panovník z rodu Arpádovcov v roku

V tejto listine sú spísané rôzne výhody pre obyvateľov nášho vtedy kráľovského mesta: odpustenie daní, slobodná voľba richtára, právo slobodného obchodovania.

Okrem týchto práv sa v listine spomína aj pre židov významná výsada:

„rovnoprávnosť židov s ostatnými mešťanmi“

Podľa takýchto zmienok vieme, že aj židia patrili v tomto období medzi obyvateľov mesta.

Neskôr, po bitke pri Moháči (1526) boli židia z mesta vyhnaní a keď sa postupne do Bratislavy vracali, už sa neusadzovali v meste.

A teraz trochu pátraj na tabuľkách expozície, ako to bolo so židmi v Bratislave ďalej:

1. V meste sa vytvára samostatná štvrť pre židov,

2. Tam patrili tieto časti mesta: a

4. Aby ich mal kto viesť v náboženských a právnych záležitostiach, zvolia si svojho:

.....

3. Tu žijú židia ako susedia, stretávajú sa a vytvárajú komunitu, ktorej sa hovorí:

.....

5. A keďže spočiatku židia nechodili ani do mestských škôl, zakladajú si postupne dve vlastné:

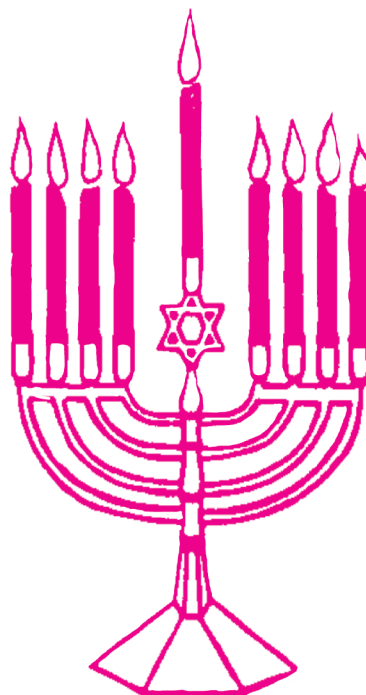
.....
školu na výchovu rabínov

a

.....
neskôr modernú chlapčenskú školu

ŽIDOVSKÁ KULTÚRA

Nájdí a nakresli alebo opíš jeden predmet v expozícii, ktorý poznáš, o ktorom vieš niečo povedať.

Okrem sedemramenného svietnika používajú židia aj svietnik deväťramenný. Pokúste sa vymyslieť príbeh alebo dôvod, prečo má svietnik deväť ramien.

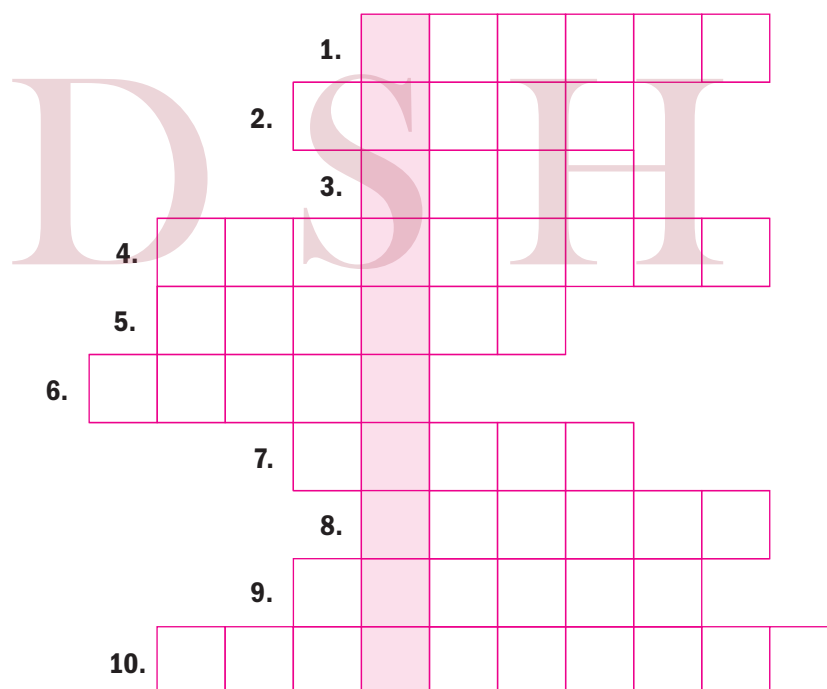
A ako to bolo naozaj?

Deväťramenný svietnik sa volá a používa sa počas sviatku

Osem sviečok pripomína

deviata slúži ako

Židovskú kultúru a náboženstvo nám pripomína aj viac predmetov alebo výrazov, s ktorými sa môžeme bežne stretnúť. Pomocou tajničky ich spolu pohľadajte a vysvetlite si ich význam. Niektoré z nich ste dnes už spomínali.

1. Sviatok svetiel
2. Sviatok, ktorý sa slávi každý týždeň v sobotu
3. Päť kníh Mojžišových a nariadené zákony so základnou náukou o náboženskom živote
4. Náboženstvo židov
5. Zbierka náboženských a morálnych textov
6. Druh pečiva vyrábaného bez kvásku
7. Rituálne bezchybné čisté jedlo pripravené podľa židovských predpisov
8. Titul egyptského vládcu počas staroveku
9. Sedemramenný svietnik
10. Náboženský jazyk a oficiálny jazyk štátu Izrael

V tajničke sa objavilo meno veľmi známeho bratislavského rabína, ktorý viedol aj tunajšiu rabínsku školu – ješivu.

PARALELNÉ DEJINY ŽIDOVSKÉHO A MAJORITNÉHO OBYVATEĽSTVA

SLAVOMÍR LESŇÁK

- Určené:** Pre žiakov základných a stredných škôl
- Téma:** Vybrané paralelné dejiny židovského a majoritného obyvateľstva na Slovensku a v Bratislave od staroveku po súčasnosť
- Ciele:** Poukázať na historicky trvalú prítomnosť židovského obyvateľstva v Bratislave a na Slovensku. Identifikovať vlastné konanie, ktoré spoločnosti pomáha, a konanie, ktoré spoločnosti škodí.
- Metódy:** Skupinová práca, prezentácia, riadená diskusia, hodnotenie historických udalostí
- Pomôcky:** Paralelná časová mapa pre každú skupinu, zvýrazňovače (na výber udalostí), tabuľa

ŠTRUKTÚRA VYUČOVACEJ HODINY

Organizačná časť:

Pozdrav, zapísanie absencií, navodenie príjemnej atmosféry

Motivačná časť:

Požiadajte študentov, aby skúsili zhodnotiť jednu z najvýznamnejších životných udalostí, ktorá ich v živote postrelila; po prezentácii niekoľkých poukážte na podobnosť s aktivitou, ktorá ich na hodine čaká (žiakov, ktorí svoju udalosť zverejnia, nezabudnite pochváliť).

1. časť hodiny: samostatná práca skupín

- I. Rozdeľte žiakov do troch skupín:
A skupina analyzujúca staroveké a stredoveké dejiny,
B skupina analyzujúca novoveké dejiny,
C skupina analyzujúca dejiny 20. storočia.
- II. Požiadajte žiakov, aby rozdelili udalosti z dejín židovského obyvateľstva v tabuľke na:
a. pozitívne,
b. negatívne.
- III. Požiadajte žiakov, aby si z pozitívnych i negatívnych udalostí vybrali po dve, ktoré sú podľa nich najvýznamnejšie (resp. s najväčšími následkami), alebo aby si zvolili také, ktoré ich zaujali:
a. Požiadajte žiakov, aby sa pokúsili nájsť súvislosť s udalosťami (dejinami) z toho istého riadku – Bratislavy alebo Slovenska. Ak takúto spojitosť nenájdu, môžu sa pokúsiť nájsť vlastný racionálny predpoklad, čo mohlo túto vybranú udalosť podnietiť.
b. Požiadajte žiakov, aby si spomenuli na podobný príklad z dnešnej doby/zo súčasnosti (alebo z vlastného života), ako sú dve vybrané udalosti, a aby poukázali na jednu podobnosť a jednu odlišnosť.
c. Požiadajte žiakov, aby sa pokúsili definovať, čo je dôležité urobiť, aby sa zvolené negatívne udalosti neopakovali a naopak, definovať to, čo je dôležité a podporuje udalosti pozitívne, ktoré by sme všetci radi zažívali.

2. časť hodiny: prezentácia výsledkov ostatným žiakom a diskusia

- Požiadajte žiakov, aby každá skupina zakreslila svoje udalosti na dvojité časovú priamku na tabuľu, do ktorej zapisujú vybrané udalosti židovského obyvateľstva a majority.
- Poproste žiakov, aby ostatným prezentovali svoje odpovede a aby odpovedali na otázky spolužiakov.

3. Záver:

Domáca úloha:

Požiadajte žiakov, aby porozmýšľali, ako (v akých situáciách a akým konaním) môžu oni osobne prispieť k tomu, aby dejiny v ich okolí nenabrali negatívny, ale naopak, pozitívny smer (žiaci stredných škôl môžu svoje myšlienky naformulovať pomocou eseje). Výsledky na ďalšej hodine prezentujte pred triedou verejne.

PARALELNÁ ČASOVÁ MAPA

	Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Staroveké Slovensko	Juhozápadné Slovensko – súčasťou rímskej hranice Limes Romanus – prítomnosť Rimanov na Slovensku.	Na území Bratislavy a v jej okolí bolo niekoľko rímskych táborov a usadlostí (Gerulata – Rusovce), Devín, Dúbravka (Villa rustica), Stupava, Cífer. Blízko Bratislavy bol aj významný kastel (pevnosť) Carnuntum (dnes Petronel, Rakúsko).	Po bojoch v Judei okolo roku 70 po Kristovi a po dobytí Jeruzalema, bola XV. rímska légia odvelená na stredný Dunaj, pravdepodobne aj so židovskými otrokmi.

	Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Stredovek Obdobie Veľkej Moravy	Príchod Cyrila a Metoda V roku 863 prišla na pozvanie kniežaťa Rastislava na Veľkú Moravu byzantská misia od byzantského cisára Michala III., ktorú viedli Konštantín a Metod. Založili tu učilište pre kňazov, zhotovili písmo hlaholiku, do staroslovienciny preložili Bibliu, liturgické knihy. Metod napísal tzv. Veľkomoravský zákonník (vychádzal z byzantského práva).	Bratislava je považovaná za jedno z miest Nitrianskeho kniežatsva: v tomto období už existovala pevnosť Devín (pravdepodobne Rastislavova pevnosť, aj hradisko na mieste dnešného bratislavského hradu). Práve Devín bol dejiskom niekoľkých vojen Slovanov s Frankami.	Metodov zákonník platil pravdepodobne aj na území dnešnej Bratislavy. Obsahoval aj články proti židom a judaizmu: „Od Židov sa nemá prijímať nekvasený chlieb, alebo sa účastniť ich bezbožností.“ „Ak vojde niektorý klerik alebo kresťan do synagógy židovskej alebo kacírskej, aby tam konal modlitby, (onen) nech je zbavený hodnosti a (tento) exkomunikovaný.“
	Vyhnanie Metodových žiakov (po roku 885) Po Svätoplukovom priklonení sa k latinskému obradu boli žiaci Cyrila a Metoda vyhnaní a zvyšní predaní do otroctva.	V roku 907 sa pri Bratislave odohrala osudová bitka Bavorov so starými Maďarmi, v ktorej Slovania z Veľkej Moravy bojovali na oboch stranách, a teda Veľká Morava už bola pravdepodobne minulosťou. Táto udalosť je vôbec prvou písomnou zmienkou o Bratislave.	Židia sú spomínaní ako obchodníci (aj s otrokmi) (životopis sv. Klimenta).

	Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Stredovek Uhorsko za Arpádovcov (1000 – 1301)	Ondrej II. Zlatá bula – 1222 Ako ústupok nespokojnej šľachte vydal kráľ listinu práv, ktorou posilnil práva šľachty (nezdaniteľnosť, právo na odpor), obmedzenie práv cudzincov. Belo IV.: obnova kráľovstva po vpáde Tatárov (1235 – 1270)	Za vlády Ondreja II. bola Bratislava už významným miestom trhov, ako o tom svedčí aj kráľovský sklad soli z roku 1217. Bratislava sa uchránila pred Tatármi vďaka kamennému hradu a hradbám vzbudzujúcim rešpekt.	Zlatá bula obsahovala obmedzenia pre židov a moslimov, ktorí už nemohli zastávať významné kráľovské úrady, prenájsť si soľné a mincové komory, a ani pre panovníka vyberať dane. Kráľ porušuje ustanovenia Zlatej buly a vo svojich službách využíva i židovských obyvateľov

		Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Stredovek	Uhorsko za Arpádovcov (1000 – 1301)	Najskôr došlo k spustošeniu krajiny Tatármi po bitke pri rieke Slaná v roku 1241, neskôr vypukol hladomor a niektoré časti Slovenska sa vyľudnili.		(hlavne ich finančné služby na obnovu krajiny).
		Kráľ sa snažil skonsolidovať krajinu pozvaním nemeckých a talianskych kolonistov, stavaním kamenných hradov, udeľovaním kráľovských privilégií stredovekým mestám.		Belo v roku 1251 udeľuje židom tzv. Židovské privilégium: Židom sa nesmie bezrestne ubližovať a rovnako sa im nesmie bezrestne siahnuť na ich majetok. Židia nielenže sú podriadení priamo kráľovi, ale dokonca sa stávajú jeho majetkom.
		V rokoch 1270 – 1301 prebiehajú viaceré vnútorné boje o trón i vojny s Rakúskom a Českým kráľovstvom.	Bratislava sa v tomto období stala viackrát nielen dejiskom bitiek, ale menila aj majiteľa: chvíľu patrila Rakúsku a niekoľkokrát aj Českému kráľovstvu. Český kráľ Přemysl Otakar II. v roku 1272 pri jej dobývaní kaptapultmi zničil hradby, viaceré kostoly i mnohé domy a požiar, ktorý vznikol, zhltol písomnosti, kvôli čomu je mnohokrát história Bratislavy nejasná.	Medzi rokmi 1250 – 1300 bol v Bratislave pogrom kvôli žalobe pre hanobenie hostí, pogromy boli aj na okolitých územiach, väčšina židov utiekla.
		Ondrej III. sa usiluje o konsolidáciu hospodárstva krajiny po predchádzajúcich neschopných panovníkoch (Štefan V., Ladislav IV. Kumánsky) – chce získať na svoju stranu mestá, ktorým opäť udeľuje privilégia.	Roku 1291 Ondrej III. Bratislave potvrdzuje privilégium slobodného kráľovského mesta (mesto môže byť obohatené hradbami, je vyňaté spod právomocí zemepána a je podriadené priamo kráľovi). Listinou sa vymedzujú hranice mesta (hradbami), znamená to, že Podhradie nebolo súčasťou mesta, ale patrilo k pozemkom kapitána bratislavského hradu (v budúcnosti sa tu usadia i Židia).	1291 – Privilégium kráľa Ondreja III. udelené Bratislave sa dotýka aj jej židovských obyvateľov a udeľuje im rovnaké práva ako ostatným Bratislavčanom (čo znamená aj to, že po predchádzajúcom pogrome sa mohli vrátiť).

		Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Stredovek	Uhorsko za Anjouncov 1312 – 1382	Vláda Karola Róberta Anjou (1312 – 1342) Po bojoch s oligarchami Omođejovcami (1312) a Matúšom Čákom Karol Róbert obnovuje krajinu, uzatvára mier so susedmi (1335) a v Uhorsku nastáva hospodársky a mocenský rozmach.	V období 1300 – 1312 v období feudálnej anarchie patrila Bratislava kniežatám z Rakúska. K Uhorsku ju opäť pripojil práve Karol Róbert v roku 1312. Ľudovít v roku 1359 v Bratislave zrušil možnosť azylu prenasledovaných zločincov (hlavne vrahov) a umožnil mestskému súdu chytať týchto vrahov aj na svätých miestach	1335 – Židia mali v Bratislave synagógu, ale vraj rušila mníchov z rádu cisterciánov, a tak ju pápež Benedikt XII. listom odporúčal zbúrať.

Novovek	Obdobie prítomnosti Turkov	Vláda Ľudovíta Veľkého (1342 – 1382): najväčší územný rozmach Za panovania syna Karola Róberta – Ľudovíta Veľkého dosiahlo Uhorsko svoju najväčšiu slávu. Uhorsko vytvorilo Uhorsko-Poľskú úniu. Uhorsko bolo jednou z najbohatších a najmocnejších krajín vtedajšieho sveta.	– v kostoloch a na cintorínoch, kde sa dovtedy mohli slobodne ukrývať. Mesto za panovania Ľudovíta prekvitalo: v roku 1354 zakázal do mesta privážať cudzie víno, aby ochránil bratislavských vinohradníkov. V roku 1379 bolo v Bratislave až 131 remeselníckych dielní, hoci niekoľko rokov predtým pri ničivom požiari takmer do tla zhorelo, takže mu panovník musel odpustiť jeho každoročné poplatky.	Ľudovít I. roku 1360 prikázal židom nechať sa pokrstiť, alebo odísť z Uhorska. Židia z Bratislavy odišli do rakúskeho Hainburgu. V roku 1371 im bolo dovolené vrátiť sa späť.¹ Za jeho vlády bol v Uhorsku zavedený tradičný židovský odev (od roku 1376), ktorý sa používal až do konca 15. st. (špicatý klobúk, červený plášť so žltou škrvnou).
		Panovanie Mateja Korvína (1465 – 1490) obdobie pred Moháčskou katastrofou	V roku 1465 v Bratislave vznikla univerzita Akadémia Istropolitana (z gréčtiny – mesto na Dunaji), s ktorou do mesta prišli mnohí významní humanistickí vzdelanci vtedajšieho sveta.	Za kráľa Mateja Korvína museli židia platiť panovníkovi tzv. kráľovský census vo výške 20 tisíc zlatých za rok.
		Vláda rodu Jagelovcov (1490 – 1526) – vláda slabých panovníkov. Bolo to obdobie približovania sa Turkov k južným hraniciam Uhorska; keď ovládli Balkán, chceli ovládnuť Uhorsko i Viedeň. Moc v krajine preberal na úkor panovníka hlavne jeho zástupca – palatín Ján Zápoľský, ktorý za neho potláčal aj povstania poddaných (povstanie Juraja Dóžu). Od potlačenia tohto povstania až do roku 1785 sa poddaní stali nevoľníkmi (boli osobne neslobodní, mohli sa ženiť, sťahovať, študovať len so súhlasom ich zemepána).	16 ročný kráľ Ľudovít Jagelovský mal v Bratislave v roku 1522 svadbu s rakúskou princeznou Máriou. Svadba bola samozrejme spojená s rytierskym turnajom, na ktorom kráľ vynikol. Turnaj a poľovačky kráľ v meste usporiadal aj v nasledujúcom roku. Tieto radovánky sa konali pravdepodobne na účet mesta.	Židov oslobodil od nosenia osobitného odevu v roku 1520 kráľ Ľudovít II. Jagelovský z vďačnosti, že mu požičali finančné prostriedky na jeho cestu do Prahy. V roku 1521 musel kráľ Ľudovít Bratislavčanom pripomenúť zrušenie povinnosti židov nosiť osobitný odev, pretože ho od nich stále vyžadovali. V rokoch 1503 a 1523 boli v Bratislave pogromy.
		Katastrofa pri Moháči v roku 1526 V bitke pri Moháči zomrel mladý kráľ Ľudovít II. Jagelovský aj väčšina uhorskej cirkevnej hierarchie a predstaviťelov uhorskej šľachty. Rokom 1526 začína 150-ročná prítomnosť Turkov v Uhorsku, ktoré bolo začlenené do ríše Habsburgovcov.	Bratislava hlavným mestom Po porážke Ľudovíta Jagelovského sa hlavné mesto Uhorska Budín dostáva pod priamu správu Turkov, a preto sa väčšina kráľovských úradov a šľachty usídlila v Bratislave. Bratislava sa stáva hlavným i korunovačným mestom Uhorska. Od roku 1528 sa Bratislava	Vdova po kráľovi Ľudovítovi ušla pred Turkami do Bratislavy. Na žiadosť prešporských mešťanov dala z mesta vyhnať židov. Usadili sa v okolí, a tak natrvalo prišli o svoje domy. Ich domy a majetok sa mali využiť na opevnenie a obnovu mesta.² Neskôr sa židia usadili v Podhradí, ktoré nepatrilo mestu, ale hradnému kapitánovi.

Novovek	Obdobie prítomnosti Turkov a stavovských povstaní		na tri storočia stala aj miestom zasadania uhorského snemu. Hrozba Turkov spôsobila, že Bratislavčania sa rozhodli všetky stavby z kameňa, ktoré boli za hradbami, zbúrať a kameňom opevniť hradby mesta (za obeť padli dva kostoly aj mestský špitál).	Odtiaľ sa ich pre ponosy opäť snažili niekoľko rokov po sebe vyhnať (1572 – 1575). V roku 1598 Rudolf II. zakazuje Moravanom a židom všade v Uhorsku predávať na trhoch svoj tovar, ktorý označuje ako pašerácky. Od roku 1599 mohli židia vstúpiť do mesta iba vo dne.
		Proti-habsburské stavovské povstania 1604 – 1711 Keďže Habsburgovci vládli absolutisticky a rovnako boli veľmi netolerantní voči zväčša protestantskej uhorskej šľachte, tá proti nim zorganizovala päť povstaní. Počas povstaní uhorská šľachta často spolupracovala aj s Turkami, čím sa hlavne územie Slovenska stalo vojnovou zónou, v ktorej operovali často až tri vojská naraz: habsburské – cisárske vojsko, povstalecké vojsko – kuruci, a turecké vojsko, ktoré sa snažilo dostať k stredoslovenským banským mestám.	V roku 1605 bola Bratislava rabovaná tak cisárskymi, ako aj povstaleckými vojskami (vojská Štefana Bočkaja). V roku 1619 ju ovládol Gabriel Betlen, v roku 1683 mesto ničil Imrich Thököli. Navyše, v obliehanom meste vypukol mor, ktorému padlo za obeť 11 tisíc ľudí. V roku 1703 pustošili okolie Bratislavy povstalci Frantriška Rákociho. Gubernátor Ján Gašpar Ampringen, veľmajster Rádu nemeckých rytierov, sa pomocou vojska v roku 1672 zmocnil evanjelických kostolov v meste. V rokoch 1673 – 1675 sa v Bratislave konali procesy s evanjelickými kňazmi, 42 ich predali na galeje.	V roku 1673 bol vydaný výnos mesta o odstránení židov z Podhradia, kvôli podomovému obchodu a neustálemu prichádzaniu viedenských židov, ktorých práve v tom čase odtiaľ vyhнали. O tento výnos sa pričínili hlavne miestni kupci, ktorí sa snažili novú konkurenciu takto eliminovať.

		Slovensko	Bratislava	Židovské obyvatelstvo v Bratislave/na Slovensku
Novovek	Predosvietenské obdobie	Obdobie zbýjania Juraja Jánošíka († 1713) Za vlády Karola III. (1712 – 1740) (uhorský a český kráľ, nemecký cisár) – otca Márie Terézie bolo na Slovensku rozšírené zbrojníctvo a masívne vysťahovávanie na Dolnú zem, čo svedčí o ťažkom postavení slovenského roľníckeho ľudu, ktorý bol stále v nevoľníckom postavení.	V roku 1712 vypukla v Bratislave morová epidémia, ktorá si do roku 1714 vyžiadala takmer 4 tisíc obetí. Počas tohto času bolo mesto v prísnej izolácii. Mesto obkľúčili kráľovské vojská, ktoré nikoho nepustili dnu ani von.	V roku 1714 Mikuláš Pálffy vydal ochranný list, ktorým umožňuje židom žiť v Bratislave (v Podhradí) pod jeho ochranou. Ochranný list znamenal pre židov stabilitu, vďaka ktorej sa židovská obec stala najvplyvnejšou v Uhorsku. Za ochranu museli grófovi platiť rôzne dane a dávky. V roku 1726, Karol III. vydal v korunných krajinách Habsburskej monarchie tzv. Familiantské zákony, ktoré stanovovali podmienky uzatvárania sobášov medzi židmi s cieľom obmedziť a regulovať ich počet

Novovek	Osvietenský absolutizmus	Reformy Márie Terézie (1740 – 1780) Mária Terézia zavádzala reformy vo všetkých oblastiach života. Pevné poddanské povinnosti stanovila v Tereziánskom urbári, zakázala procesy s čarodejnicami, zriadila preventívne zdravotnícke komisie, zaviedla 6-ročnú školskú dochádzku. Sedemročná vojna, ktorú viedla s Pruskom v rokoch 1756 – 1763 o Sliezsko, prerástla do celosvetových rozmerov. Môžeme o nej povedať, že to bola prvá svetová vojna – na rôznych stranách v nej dokonca bojovali aj indiánske kmene v Amerike.	Mária Terézia dala v roku 1775 Bratislave zbúrať hradby, pretože bránili rozvoju mesta. Nechala obnoviť a rozšíriť hrad, usadila tam svojho zaťa ako uhorského miestodržiteľa, ktorý tu sídlil 15 rokov. Za ním sa do Bratislavy prisťahovalo niekoľko šľachticov, ktorí pre seba nechali postaviť alebo prestavať barokové paláce (Mirbachov, Erdödyho, Keglevičov, Čákiho, Esterháziho, Balašov, Kutscherafeldov, Grassalkovičov). Za nimi prichádzali obchodníci, remeselníci i umelci. V tomto období sa Bratislava stala najväčším mestom na Slovensku (mala až 30 tisíc obyvateľov).	v týchto častiach monarchie. Mnohí židia začali preto prichádzať do Uhorska, kde toto nariadenie neplatilo. List Bratislavčanom od Márie Terézie bol o dani pre židov: každý musel zaplatiť daň 2 florény. Krajinský snem v roku 1741 zakázal židom obchodovať s vínom. V roku 1778 mestská rada Bratislavy rozhodla, že židia môžu prísť do mesta s tovarom iba na povolenie od šľachtica alebo panstva.
		Reformy Jozefa II. V roku 1781 vydal Tolerančný patent, ktorým takmer zrovnoprávnil protestantov s katolíkmi. Zrušil nevoľníctvo, ktoré podľa neho brzdilo rozvoj hospodárstva krajiny (1785). Vydal niekoľko ďalších tisíc nariadení, ktoré však pred svojou smrťou odvolal. Svojou politikou sa snažil centralizovať správu krajiny, a tak posilniť panovnícku moc. Pomôcť mu mala aj germanizácia – jednotné používanie nemeckého jazyka v celej štátnej správe.	V rámci centralizácie boli v celom Uhorsku zlučované semináre na výchovu kňazov. Katolícki seminaristi z územia Slovenska tak mohli spolu bývať v generálnom seminári v Bratislave (na hrade). Z týchto seminaristov sa vyformovala skupina bernolákovcov, ktorá sa ako prvá pokúšala kodifikovať spisovný slovenský jazyk. V roku 1787 sa to podarilo Antonovi Bernolákovi na základe západoslovenského trnavského dialektu.	Na Tolerančný patent nadväzovalo nariadenie Jozefa II. Systematica Gentis Judaicae Regulatio, ktoré od roku 1873 riešilo problematiku židov v Uhorsku, ich práva i povinnosti týkajúce sa ich usídľovania, vzdelávania i zamestnaní. V roku 1787 museli prijať židia rodové mená: nemohli byť židovské – museli byť nemecké. Mená prideľovali úradníci podľa poplatku (od vznešených – Rosenthal – až po somárské hlavy – Eselkopf, sadlo – Schmalz a. i.). Niektoré mená mohli byť aj ponemené. Od roku 1791 bolo zrušené tzv. židovské clo, ktoré museli židia platiť, ak chceli v meste obchodovať či cezeň prechádzať. V roku 1792 sa židia mohli zúčastniť korunovácie Leopolda II. V rokoch 1807 – 1839 v Bratislave žil a pôsobil ako rabín Moše Schreiber, známy aj pod menom Chatam Sofer. Z bratislavskej ješivy sa za jeho rabinátu stalo duchovné centrum pre výchovu

Novovek	Metternichov absolutizmus	Obdobie absolutizmu Františka I. a napoleonských vojen Po období osvietenectva došlo pod vplyvom negatívnych udalostí francúzskej revolúcie z rokov 1789 – 1794 v Habsburskej monarchii k návratu ku konzervatizmu. Obdobie reprezentoval panovník František I. a jeho známy kancelár Klemens Metternich. V tomto období sa slovenskí národovci pokúsili o kodifikáciu spisovnej slovenčiny – najskôr Anton Bernolák v roku 1787, neskôr Ľudovít Štúr v roku 1843.	V roku 1805 v Bratislave uzavrel František I. s Napoleonom po prehratej vojne mier v dnešnom Primaciálnom palace. Títo panovníci spolu viedli niekoľko vojen, a tak sa ich obeťou stala v roku 1809 aj Bratislava, ktorú z územia dnešnej Petržalky ostreľovalo francúzske delostrelectvo.	a štúdium rabínov z celej Európy. Chatam Sofer patrila k najväčším židovským náboženským učencom 19. storočia – jeho hrob je dnes pre mnohých židov pútnickým miestom (Pamätník Chatama Sofera).

		Slovensko	Bratislava	Židovské obyvateľstvo v Bratislave/na Slovensku
Novovek	Revolučné roky 1848 – 1849	Uhorská revolúcia a Slovenské povstanie v rokoch 1848 – 1849 Po zrušení poddanstva uhorským snemom v Bratislave a po vytvorení uhorskej vlády (Batányi a Košút) sa situácia uhorskej časti monarchie radikalizovala až k vyhláseniu nezávislosti a detronizácii Habsburgovcov. Rakúšania porazili uhorské vojsko až s pomocou ruských vojsk pri Vláhoši. Keďže Slovákom také isté národné práva Uhri (Maďari) odopreli, Slováci vyhlásili nezávislosť od Uhorska. Vytvorili si Slovenskú národnú radu (Štúr, Hurban, Hodža) a s podporou slovenských dobrovoľníckych vojsk bojovali proti Maďarom samostatne, spolu aj s Rakúšanmi, aj s Rusmi. Po porážke revolúcie v Uhorsku však ich národné práva ostali aj tak nezaplnené a opäť bol nastolený absolutizmus (Alexander Bach).	Bratislava sa stala dejiskom slovenského národného života, hlavne pred revolúciou a povstaním. Vzniklo tu evanjelické lýceum, kde vyučoval Ľudovít Štúr či profesor Palkovič. Vznikli a boli tu vydávané Slovenské národné noviny, zasadal tu uhorský snem, na ktorom vystupoval Ľudovít Štúr. Po Bratislave sa pohybovali aj uniformovaní slovenskí dobrovoľníci, ktorí boli slávnostne rozpustení po potlačení revolúcie pred biskupským úradom (dnešným úradom vlády). Podobné uniformy dnes používa čestná stráž prezidenta pred Grassalkovičovým palácom.	Revolúcia 1848/49 priniesla do spoločnosti liberálne a emancipačné myšlienky. V Bratislave bola zrušená drevená mrežová brána zo židovskej ulice, a dokonca bolo zrušené aj geto. V roku 1849 prijal Uhorský snem zákon číslo 29, ktorý umožnil židom usadzovať sa v mestách, s výnimkou banských, a nakupovať nehnuteľnosti. Bratislavské židovstvo sa však stalo cieľom pogromu, pri ktorom vyrabovali židovské obchody a domy v meste aj v Podhradí. Protižidovské výtržnosti neboli v 19. storočí v Bratislave bežným javom.
	Obdobie Rakúsko-Uhorska	V roku 1867 prišlo k rakúsko-uhorskému vyrovnaniu, ktorým vznikla duálna monarchia Rakúsko-Uhorsko. V Uhorsku bol hneď v ďalšom roku prijatý zákon o uhorskom národe, ktorým bola opäť naštartovaná maďarizácia ostatných národov	František Jozef bol korunovaný za uhorského kráľa v Pešti – Bratislava definitívne stráca štatút hlavného mesta Uhorska. V meste bolo k roku 1880 63 % Nemcov, 15 % Maďarov, 13 %	Po rakúsko – maďarskom vyrovnaní (1867) boli židia formálne úplne zrovnoprávení, nastupujúca maďarizácia zasahovala aj do života židovskej komunity. V tomto období židia mohli vlastníť pôdu, vykonávať akékoľvek povolania a živnosti.

Novovek	Obdobie Rakúsko-Uhorska	Uhorska, ktorá trvala do roku 1918, až do zániku Rakúsko-Uhorska. O tom, že toto obdobie bolo pre Slovákov veľmi ťažké, svedčí veľký počet vysťahovalcov (za 50 rokov až 650 tisíc Slovákov).	Slovákov. Počet Maďarov sa postupne zvyšoval, až pred prvou svetovou vojnou bola Bratislava maďarským mestom.³ V roku 1900 mala Bratislava viac ako 60 tisíc obyvateľov.	Rovnako ako u príslušníkov ostatných menšín v Uhorsku, aj u židov dochádzalo koncom 19. storočia k pomaďarčovaniu. V roku 1872 sa židovská obec rozdelila na ortodoxnú (tí, ktorí považujú tradície svojich predkov za najdôležitejšie a nechcú na judaizme nič meniť, sú proti prenikaniu kultúrnych prvkov majoritnej spoločnosti do judaizmu) a neologickú časť (na tých, ktorí sú za náboženské obrady aj v iných ako len hebrejských jazykoch, či dokonca za ich zjednodušenie, sú za plnú emancipáciu židovského obyvateľstva vo väčšinovej spoločnosti).

		Slovensko	Bratislava	Židovské obyvateľstvo v Bratislave/na Slovensku
20. storočie	Obdobie 1. ČSR	Československá republika (1918 – 1939) Československo vzniklo na princípoch tzv. československého národa, čechoslovakizmu. Slováci a Česi totiž len spolu tvorili v novom štáte väčšinu nad občanmi ostatných národností (viac ako Slovákov bolo v štáte Nemcov). Len takýmto spôsobom mohol vzniknúť legitímny "národný" štát, aké po prvej svetovej vojne vznikali. To mnohým v Československu nevyhovovalo, okrem Nemcov a Maďarov boli nespokojní aj Slováci. Československo sa po svojom vzniku borilo hlavne s ekonomickými problémami (povojnová kríza, kríza po krachu na newyorskej burze), ktoré zasiahli viac územie Slovenska. Princípy čechoslovakizmu a centralizmu Slováci často kritizovali a niektoré strany videli ako riešenie autonómie	Bratislava nebola začlenená do vznikajúcej Československej republiky od jej začiatku. Uvažovalo sa, že by mohla byť v Rakúsku (v Bratislave bolo vždy veľa obyvateľov nemeckej národnosti) alebo v Maďarsku (väčšina obyvateľov sa v tom čase hlásila k maďarskej národnosti). Predstavitelia mesta dokonca navrhovali, aby Bratislava bola nezávislým mestom. Nakoniec bola predsa len pričlenená k Československu a v januári 1919 obsadená vojskom. Dňa 16. januára sa stala hlavným mestom slovenskej časti štátu. Po pričlenení mali bratislavské továrne (bolo ich až 94) problémy so zásobovaním, pretože boli od svojich tradičných dodávateľov surovín oddelené hranicami a clom. So zvyšným Slovenskom ju spájala len slabá infraštruktúra. O zhoršených podmienkach hovorí fakt, že do roku	Pri rozpade Rakúsko-Uhorska a vzniku ČSR v jednotlivých dedinách a mestách na Slovensku prebiehali i pogromy a rabovanie židovských podnikov a domov (ako to môžeme vidieť napr. v knihe a rovnomenom filme Živý bič). V 1. ČSR sa židia stali plnohodnotnými občanmi, ktorí sa mohli plne angažovať i politicky. Počas obdobia 1918 – 1938 mali niekoľko politických strán. V roku 1931 sa židia politicky pokúsili zjednotiť a vytvoriť jednu celoštátnu stranu, aby mali šancu získať v Národnom zhromaždení poslanecké zastúpenie. Židovská strana aj so svojím tlačovým orgánom Židovské zprávy mala ako hlavnú agendu zastupovať záujmy židov a zmierňovať antisemitizmus. Na Slovensku po prijatí Žilinskej dohody (vyhlásenie slovenskej autonómie v októbri 1938) bola

20. storočie	Obdobie Slovenského štátu (1939 – 1945)	Slovenska (HSLŠ a SNS). Po ekonomickej stránke bolo napokon Československo predsa len úspešné, rovnako ako aj v zlepšení gramotnosti na Slovensku, kde takmer v každej dedine vznikla škola, vznikali stredné školy, ba aj vysoké. Politická situácia sa zhoršila po nástupe Adolfa Hitlera k moci v Nemecku, ktorý sníval o pričlenení Čiech ako bývalej časti Svätej Rímskej ríše nemeckého národa opäť k Nemecku, čo sa mu v roku 1939 aj podarilo.	1930 až 22 tovární zastavilo svoju výrobu. V roku 1919 bola v Bratislave založená aj univerzita (Komenského) a neskôr aj Slovenská vysoká škola technická.	aktivita politických židovských strán ukončená.
		Obdobie Slovenského štátu (1939 – 1945) Dňa 14. 3. 1939 vyhlásením slovenského snemu vznikla Slovenská republika so systémom jednej strany (HSLŠ-SNJ) a jedného vodcu (Jozef Tiso). Slovenská republika podpísala zmluvu o ochrane s Nemeckom a stala sa jeho spojencom. Dňa 1. septembra 1939 spolu s Nemeckom napadla Poľsko a tak vlastne spolu s Nemeckom začala druhú svetovú vojnu. Podľa svojho spojenca a vzoru prispôsobila svoje vnútroštátne právo, v ktorom najskôr niekoľko skupín obyvateľstva zbavila občianskych práv, majetku, a neskôr aj života. Počas tohto obdobia vznikol na Slovensku voči fašistickému režimu ozbrojený odpor, ktorý vyvrcholil v roku 1944 vypuknutím Slovenského národného povstania, ktoré však bolo neskôr s pomocou nemeckých vojsk potlačené. V roku 1945 krajinu tohto režimu zbavila hlavne sovietska Červená armáda.	V predvečer druhej svetovej vojny a vzniku slovenského štátu k 31. 12. 1938 mala Bratislava 123 783 obyvateľov (41 % Slovákov, 16 % Čechov, 22 % Nemcov, 13 % Maďarov).⁴ Bratislava sa stala opäť hlavným mestom. Sídlili tu najvyššie štátne orgány – prezident, parlament, vláda, úrady štátnej správy Pred vznikom štátu Bratislava stratila Mníchovským diktátom susedov – Petržalku a Devín (v prospech Nemecka). V roku 1944 bola Bratislava ako hlavné mesto spojeneckého štátu s Nemeckom bombardovaná americkým letectvom (hlavne rafinéria). O rok, dňa 4. apríla 1945 bola oslobodená sovietskou Červenou armádou.	Ku dňu 31. 12. 1938 žilo v meste 14 454 obyvateľov židovského náboženstva (rôznej národnosti). Život židovského obyvateľstva v tomto období riadil tzv. Židovský kódex (Nariadenie číslo 198 o právnom postavení Židov), ktorý prijala vláda Slovenskej republiky 9. septembra 1941. Zákon definoval, kto je židom, oddelil ho od majoritného obyvateľstva, obmedzil až zrušil jeho občianske práva a slobody, zbavil ho majetku v tzv. arizačnom procese (prechod majetku do rúk príslušníkov tzv. árijskej rasy), nakoniec ich v rokoch 1942 až 1945 v dobytých vagónoch deportoval na smrť do koncentračných táborov (hlavne do Sobiboru a Osvienčimu v Poľsku). V Bratislave najskôr vystačovali 6 600 židov v rámci tzv. dislokačnej akcie na vidiek (rok 1941). Prvý transport z Bratislavy odišiel z koncentračného strediska z Patrónka 27. 3. 1942). Po deportáciách ostalo v Bratislave asi 1 500 židov (z 8 000, ktorí tu ostali po dislokačnej akcii).⁵ V noci z 28. na 29. 9. 1944 sa uskutočnila razia, počas ktorej previezli tých, čo ešte zostali, do Serede a odtiaľ do Osvienčimu a ďalších nacistických koncentračných táborov, kde väčšina z nich zahynula.

20. storočie	Obdobie 1948 – 1989	Obdobie budovania a pádu komunistickej totality. Po komunistickom prevrate v roku 1948 boli najskôr zakázané nekomunistické strany, konali sa súdne procesy s politickými odporcami, násilná kolektivizácia poľnohospodárstva (od drobných poľnohospodárov k roľníckym družstvám – spoločenstvám pod taktovkou štátu), zoštatňovanie súkromných podnikov a firiem, obmedzenia a kontroly náboženských a cirkevných aktivít a ďalšie zásahy diktatúry do spoločnosti. Štát zasahoval nakoniec až do súkromného života svojich občanov, čím sa stal totalitným štátom.	Bratislava sa po roku 1945 výrazne rozrástla. K mestu boli pričlenené prímestské časti Devín, Lamač, Dúbravka, Vajnory, Rača, Prievoz, Karlova Ves. Keďže počet obyvateľov sa kvôli veľkému počtu prisťahovalcov zdvojnásobil, bolo potrebné vybudovať nové byty, nové teplárne, ako aj novú dopravnú infraštruktúru. Pri výstavbe Mosta SNP (Nový most) v rokoch 1967 – 1972 prišla Bratislava aj o značnú časť svojho starého mesta (Podhradie, Vydrica).	Pre židov boli vytvorené aj pracovné tábory priamo na území Slovenska, v ktorých mali podporovať slovenskú ekonomiku. Išlo o tábory v Seredi, Novákoch a vo Vyhniciach, ako aj o pracovné strediská v Nitre, Žiline, Devínskej Novej Vsi, Ilave, Zohore. Obeťami holokaustu sa stalo asi 105 tisíc židov pochádzajúcich z územia dnešného Slovenska. Jedinou povolenou organizáciou zastupujúcou záujmy a práva židov mohla byť tzv. Ústredňa židov so sídlom v Bratislave; členstvo v nej bolo pre židov povinné. Počas tohto obdobia malo byť z iniciatívy Vojtecha Tuku, predsedu vlády, zbúrané židovské Podhradie (vrátane neologickej aj ortodoxnej synagógy). Na jeho mieste mal vyrásť novým univerzitný komplex. V roku 1943 bol zrušený starý ortodoxný židovský cintorín (okrem hrobu Chatama Sofera a ďalších 23 hrobov). Mnohí zo židov, ktorí sa po skončení 2. svetovej vojny vrátili do Československa, po komunistickom prevrate v roku 1948 odišli do emigrácie (do novovzniknutého štátu Izrael, do Spojených štátov, Kanady, Austrálie, a i.). Politické procesy v 50. rokoch ukázali, že sa nového režimu obávali oprávnené. Tak ako v ďalších komunistických krajinách boli za protištátnu činnosť odsúdení mnohí židia (hlavne v súvislosti s prípadom vysokopostaveného politika Rudolfa Slánskeho). Tieto politické procesy súviseli s nepriateľskou zahraničnou politikou krajín východného bloku voči Izraelu. Keďže bol komunistický režim naviac protinábožensky založený,
--------------	---------------------	--	--	--

20. storočie	Obdobie 1948 – 1989	židovský komunitný život nemohol byť obnovený a židia svoju identitu radšej ukryvali. Počas prestavby Bratislavy bola zbúraná i väčšina bývalej židovskej štvrte v Podhradí. Už v roku 1952 dostala demoláčny výmer ortodoxná synagóga na Zámočkej ulici, a následne aj neologická synagóga (postavená v r. 1893, situovaná vedľa domu sv. Martina, ktorá zavádzala cestnému koridoru nadväzujúcemu na Nový most cez Dunaj. Bola zbúraná v apríli 1969. Po obsadení Československa vojskami Varšavskej zmluvy 21. 8. 1968 v rámci novej emigračnej vlny opustili Slovensko aj židovskí obyvatelia. Po páde komunistického režimu na jeseň 1989 sa začala nová kapitola dejín židov na Slovensku. V Bratislave sídli Ústredný zväz židovských náboženských obcí na Slovensku, aj najpočetnejšia židovská komunita (okolo 600 členov).
--------------	---------------------	---

POZNÁMKY:

1. Dejiny Židov v Bratislave. Zost. SALNER, P. 1. vyd. Bratislava: Inštitút judaistiky FFUK – Ústav etnológie SAV – Židovská náboženská obec Bratislava 1997, s. 13. ISBN 80-967704-1-1.
Pod vládou Anjouovských kráľov. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum 2002, s. 287 – 288. ISBN 80-88878-72-1.
2. TANDLICH, T.: Listina uhorskej kráľovnej Márie Habsburskej o vyhnaní Židov z Bratislavy z roku 1526. In: ACTA JUDAICA SLOVACA 5. Bratislava: SNM – Múzeum židovskej kultúry 1999, s. 9. ISBN 80-8060-027-9.
3. RÓSZAOVÁ, M.: Bratislava v miestnej nemeckej tlači (1850 – 1920). In: Kapitoly z dejín Bratislavy. Bratislava: Kaligram 2006, s. 430.
4. Dejiny Bratislavy. Bratislava: Obzor 1978, s. 250.
5. ŠEVČÍKOVÁ, Z.: Zbúraná židovská Bratislava. Sprievodca. Bratislava: Marenčin PT 2012, s. 100 – 101.

POUŽITÁ LITERATÚRA

- ŠEVČÍKOVÁ, Z.: Zbúraná židovská Bratislava. Sprievodca. Bratislava: Marenčin PT 2012.
- GOLD, H.: Židia v Bratislave v minulosti a súčasnosti. Bratislava: Marenčin PT 2010 (prvýkrát 1932).
- DVOŘÁK, P.: Stopy dávnej minulosti. Vydavateľstvo Rak, Budmerice 2005.
- DVOŘÁK, P.: Druhá kniha o Bratislave. Budmerice: Vydavateľstvo Rak 2007.
- DVOŘÁK, P.: Tretia kniha o Bratislave. Budmerice: Vydavateľstvo Rak 2010.
- Dejiny Bratislavy. Bratislava: Obzor 1978.
- Kapitoly z dejín Bratislavy. Bratislava: Kalligram 2006.
- TANDLICH, T.: Listina uhorskej kráľovnej Márie Habsburskej o vyhnaní Židov z Bratislavy z roku 1526. In: ACTA JUDAICA SLOVACA 5. Bratislava: SNM – Múzeum židovskej kultúry 1999, s. 9. ISBN 80-8060-027-9.
- ŚPIESZ, A.: Bratislava v stredoveku. 1. vyd. Bratislava: PERFEKT 2001.
- Dejiny Židov v Bratislave. Zost. SALNER, P. 1. vyd. Bratislava: Inštitút judaistiky FFUK – Ústav etnológie SAV – Židovská náboženská obec Bratislava 1997, s. 13. ISBN 80-967704-1-1.
- Pod vládou Anjouovských kráľov. 1. vyd. Bratislava: Literárne informačné centrum 2002.

SLAVOMÍR LESŇÁK

1. Časť hodiny: samostatná práca skupín

IV. Rozdeľte sa do troch skupín:

- A. skupina analyzujúca staroveké a stredoveké dejiny
- B. skupina analyzujúca novoveké dejiny
- C. skupina analyzujúca dejiny 20. storočia

V. Rozdeľte udalosti z dejín židovského obyvateľstva v tabuľke:

- a. pozitívne,
- b. negatívne.

VI. Vyberte si z pozitívnych i negatívnych udalostí po dve, ktoré sú podľa vás najvýznamnejšie (resp. s najväčším dopadom, alebo si zvolte také, ktoré vás zaujali)

- a. Pokúste sa nájsť súvislosť s udalosťami (dejinami) z toho istého riadku - Bratislavy alebo Slovenska. Ak takúto spojitosť nenájdete, môžete sa pokúsiť nájsť vlastný racionálny predpoklad, čo mohlo túto vybranú udalosť podnietiť.
- b. Skúste si spomenúť na podobný príklad z dnešnej doby (alebo z vlastného života) ako sú dve vybrané udalosti a poukážte na jednu podobnosť a jednu odlišnosť
- c. Pokúste sa zdefinovať, čo je dôležité urobiť, aby sa zvolené negatívne udalosti neopakovali a naopak, zdefinovať, čo je to dôležité, čo podporuje udalosti pozitívne, ktoré by sme všetci radi zažívali.

2. Časť hodiny: prezentácia výsledkov ostatným žiakom a diskusia

- Každá skupina zakreslí svoje udalosti na dvojité časové priamku na tabuľu, do ktorej zapíše vybrané udalosti židovského obyvateľstva a majority
- Prezentujte spolužiakom svoje odpovede, a odpovedajte na ich otázky.

3. Záver:

Domáca úloha:

- Porozmýšľajte, ako (v akých situáciách a akým konaním) môžete osobne prispieť k tomu, aby dejiny vo vašom okolí nenabrali negatívny ale naopak pozitívny kurz. (žiaci stredných škôl môžu svoje myšlienky naformulovať pomocou eseje). Výsledky na ďalšej hodine prezentujte pred triedou verejne.